

Abraham Ortelius

De eerste atlasmaker

1527 - 1598

'Eureka' zegt hij Archimedes na. Gespannen volgt zijn blik op de wereldkaart de vorm van de westkust van Afrika terwijl zijn vinger langs de oostkust van Zuid-Amerika glijdt. 'Die moeten ooit aan mekaar vastgezeten hebben.' Hij merkt op dat de kustlijnen van de continenten zo sterk overeenkomen dat ze van elkaar afgebroken lijken te zijn. En van elkaar zijn weggedreven. Of de theorie van de 'continentendrift', intussen wetenschappelijk bewezen. De naam van die pientere kaartlezer is Abraham Ortelius.

Abraham Ortelius wordt in Antwerpen geboren. Al een tijdje geleden, in 1572. Hij leert er Grieks, Latijn en wiskunde. Onder leiding van zijn oom én door zelfstudie. Zijn loopbaan begint hij als 'inkleurder 'van caerten' aan de Antwerpse Sint-Lukasgilde. Later zet hij een handeltje op in landkaarten, boeken, antiquiteiten en munten. Hij reist hiervoor door heel Europa. Antwerpen is in die jaren van godsdiensttwisten en inquisitie een centrum van wereldhandel en een relatief rustige plek.

Voor de laatste uitgave (1601) van een 'Theatrum Orbis Theatrum' van onze Abraham werd in 1985 op een veiling 1,7 miljoen frank neergeteld. Niet gek voor een landkaart.

Het wereldbeeld verandert razendsnel en de talrijk aanwezige kooplieden uit binnen- en buitenland snakken naar betrouwbare kaarten. Abraham, zeg maar Bram, voelt het gat in de markt.

Hij kent Mercator goed en die grote aardrijkskundige zet Bram aan om een wereldatlas samen te stellen. 'Doen' zegt Mercator en Bram doet.

In 1570 maakt hij de 'Theatrum Orbis Terrarum'. Een kaartenboek met 52 kaarten op dezelfde schaal en afgedrukt op gelijk formaat. De eerste moderne atlas is geboren! Hij tekent met 'Abraham Ortelius cartographus'. Dat maakt indruk. De betrouwbaarste kopergravure-landkaarten van alle bekende delen van de wereld. Met beschrijvende tekst, op folioformaat. Een bestseller, dertig edities! En in zeven talen. In het Nederlands heet zijn werkstuk 'Theatre oft Toonneel des Aertsbodems'. En Ortelius houdt zijn atlas up-to-date door er geregeld supplementen aan toe te voegen.

Nog een primeur. In 1577 drukt Plantijn het eerste atlasje in zakformaat. 'Epitome Orbis Terrarum'.

Meer dan 40 jaar bezit hij het monopolie over de atlasmarkt. Hij is nu echt beroemd en wordt aangesteld tot officieel geograaf van Filips II van Spanje, heer over de Nederlanden. Weer een Vlaming die de wereld verbaast.

Alle belangrijke denkers en kunstenaars van heel Europa zitten nu in zijn netwerk. Zijn briefwisseling behoort tot de bronnen van het humanisme.

Abraham Ortelius sterft in 1598. In zijn vaderstad Antwerpen.

Geen puzzelspel maar echt. Bram zag het. Nu noemt men het 'theorie van de continentendrift.'